

Aangrijpende en verontrustende kijk op alledaagse van oorlogsverschrikkingen

Theater

'Anoniem' (naar 'Een vrouw in Berlijn', dagboek uit 1945), solovoorstelling door Maria Kraakman o.r.v. Nataliya Golofastova; productiehuis Rotterdam; tournee t/m 3-10; info: 010-4044111 of www.rotterdamseschouwburg.nl

Duisternis. Een denderend gedreun dat doortrilt in de tribune. Tussendoor loeiende sirenes. De dreiging is voelbaar. Als dan uit het stikdonker een vrouwenstem de dagboekdatum '20 april 1945' zegt, is de situatie die zij gaat beschrijven heel nabij gekomen.

De schrijfster van het dagboek 'Een vrouw in Berlijn' heeft na de woedende kritiek waarmee Duitsland op de publicatie in 1959 reageerde, heruitgave verboden tot haar dood. Zij overleed in 2002. Daarna is het dagboek weer uitgegeven, waarbij haar wens om anoniem te blijven is gerespecteerd.

Dat laatste mogen we betreuren,

omdat nieuwsgierigheid naar de mens achter een geschrift graag bevredigd wil worden, maar die wens van haar is heel direct te verklaren uit de inhoud van het dagboek. Zij noteert in de periode van april tot juni 1945, als de oorlog ten einde is en de Russen Berlijn binnentrekken, wat er rondom en met haar gebeurt. Waarbij zonneklaar is dat zij niet de enige is die moet en wil zien te overleven in een maatschappelijk vacuüm, waarin vrouwen de dupe zijn van *Schnaps* en seksueel geweld.

Als zij verhaalt van beestachtige verkrachtingen, zoals van een non die vierentwintig keer is verkracht, dan is het juist een toegevoegd zintje – 'Wie heeft er eigenlijk meegeteld' – dat de toon bepaalt. En de aantekeningen zo bijzonder maakt. Geen grote emoties, maar nuchterheid en een onderkoelde ironie maken het alledaagse van de verschrikkingen van dat moment – in elke oorlog opnieuw – onontkoombaar.

De theaterbewerking en -enscene-

ring van regisseuse Nataliya Golofastova, videografe Joanneke Meester en geluidsarchitect Mark Bandoen meer dan recht aan die ogenschijnlijk laconieke toon. Na het suggestieve begin is de stilte erna, waarin enkel vage luchtafweergeluiden en gewone gespreksstemmen klinken, des te onheilspellender. Op door de vertelster telkens herschikte videoapparaten vallen beelden van boos weggekraste dagboekdata dood, en zijn daarna langdurig ongeschonden details van een (kozakken)paard een sinister commentaar op excessief menselijk gedrag.

In die ambiance beweegt Maria Kraakman zich met een natuurlijkheid die haar als actrice en als vertellend personage op één lijn brengt met de universele betekenis van het dagboek. Zij creëert met de video's haar eigen omgeving, en in het verlgende daarvan de situatie van een vrouw die ter plekke moet reageren op haar overvallende feiten.

Met een expressieve luchtigheid in

Luchtigheid in stem en gelaat van actrice Maria Kraakman. FOTO TOM CROES

stem en gelaat koppelt zij praktische voedsel- en waterproblemen van alledag aan lastige levensvragen. Of je een hoer bent als een Russische majoor je kan behoeden voor verhogering en massaverkrachtingen, moet ze in de gegeven omstandigheden immers wel wegwuiven als al te moralistisch.

Zoals de Berlijnse woorden vond voor de overlevingsdrift van naamloze vrouwen, zo geeft zij stem aan de schrijfster die geen Anne Frank wilde worden. Een belangrijk document is vertaald in een krachtige voorstelling, aangrijpend en verontrustend.

Hanny Alkema